

Vojenská věda a společenské vědy

Organickou součástí politické linie XIII. sjezdu KSČ, která vytyčuje některé nové směry a odhaluje nové zdroje rozvoje naší socialistické společnosti, je **velmi výrazná orientace na zkvalitňování obranného systému našeho státu**. Obranný systém našeho státu se musí jako celek **harmonicky rozvíjet v souladu s požadavky soudobého vojenství** a v souladu se svým místem a funkcí v obranném systému zemí Varšavské smlouvy. Všechna opatření ke zdokonalení obranného systému musí důsledně a tvořivě vycházet z celkové linie strany, určující směr vývoje naší socialistické společnosti. Musí vycházet i z reálných možností naší země.

V dalším procesu zdokonalování obranného systému bude nutné v praxi vyřešit rozsáhlý komplex úkolů a problémů. Velké nároky budou kladeny na vědu. V soudobém ozbrojeném zápase, jehož **požadavky do značné míry** určují směr zdokonalení obranného systému a tím i směr vojenské politiky strany, se totiž stále výrazněji prosazuje **vzrůstající role vědy**. Jde o objektivní zákonitost, stimulující prudký rozvoj soudobého vojenství. Proto také ÚV KSČ a velení armády vyvinuly v poslední době tolik úsilí o dosažení **větší cílevědomosti v řízení a plánování vědeckého potenciálu ozbrojených sil a větší efektivnost v jeho využití při tvorbě a realizaci vojenské politiky strany**.

V soustavě věd, na nichž závisí vypracování optimálního programu rozvoje obranného systému a vypracování vědecky zdůvodněné linie vojenské politiky strany, má přirozeně klíčový význam vojenská věda — věda o zákonech ozbrojeného zápasu. Na úrovni a výsledcích teoretické práce v oblasti vojenské vědy totiž v podstatné míře závisí, zda naše vojenská doktrína, která je vyjádřením vojenské politiky strany, bude tím, čím má být, tj. — **systémem vědecky zdůvodněných**

názorů na charakter a zvláštnosti příští možné války a na způsoby jejího vedení a na směr výstavby ozbrojených sil a celého obranného systému našeho státu, jakožto součástí obranného systému zemí Varšavské smlouvy.

Na úrovni a výsledcích vojenskovědecké práce do značné míry závisí i správná orientace rozvoje ostatních vědních disciplín z hlediska potřeb obrany socialistického státu. Vojenská věda ovlivňuje ostatní vědy jednak přímo, teoretickými podněty, které dává těmto vědám v procesu výzkumu objektivních zákonitostí ozbrojeného zápasu v podmínkách raketové jaderné války, jednak prostřednictvím vojenské doktríny, z níž by měla vycházet společenská objednávka velení na vědu v armádě i mimo armádu.

Skutečností však je, že vojenskovědecká práce a vojenskoteoretické myšlení vůbec v naší armádě v minulosti silně zůstávaly. Projevilo se to velmi negativně zejména v nedostatečném usměrňování a využívání technických věd pro potřeby ozbrojených sil. Jak jinak si vysvětlit skutečnost, tak paradoxní, že totiž v podmínkách revolučních změn ve vojenství, podněcovaných právě technickými vědami nebylo plně a účelně využíváno kapacity vědeckotechnických výzkumných a rozvojových pracovišť v armádě pro potřeby armády, takže si tato pracoviště hledala pracovní náplň v civilu. Nedostatek poznatků pro svou práci z vojenskovědního úseku pocítovala v minulosti i společenskovo vědní pracoviště.

Vztah vojenské vědy a ostatních věd v armádě má však i druhou stránku — podíl těchto věd na rozvoji vojenské vědy. V naší armádě podněcovaly vojenskoteoretické myšlení v posledních letech především technické vědy.

Trvale vzrůstající role přírodních a technických věd v rozvoji soudobého vo-

jenství je **zákonitá**. Plné využití těchto věd pro rozvoj socialistického vojenství je věcí **prvořadého politického významu**.

Díky sovětským vojenským teoretikům jsou všechny armády Varšavské smlouvy vyzbrojeny nejprogressivnější vojenskou teorií. Této neocenitelné pomoci, kterou nám sovětské soudruzi poskytují, může být plně využito jen při rozvinutí vojenskovo-vedecké práce a vojenskoteoretického myšlení v naší armádě, orientovaného především na výzkum specifických otázek, které souvisejí s místem a funkcí našich ozbrojených sil a naší země v rámci obranného systému zemí Varšavské smlouvy. Takový aktivní podíl našich vojenskovo-vedeckých kádrů na rozvoji socialistické vojenské teorie podmiňuje tvůrčí přejímání a využívání výsledků vojenskoteoretického myšlení Sovětské armády a i ostatních socialistických armád.

V posledních letech se teoretický ruch v oblasti vojenskovo-vedecké práce výrazně zvýšil. Stalo se tak ve spojitosti s výzkumem principiálních otázek teorie a praxe soudobého vojenství — otázek, které je nutné vyřešit, má-li být překonán jeden ze základních rozporů současné etapy revolučního procesu ve vojenství. Mám na mysli rozpor mezi vybavením armády bojovou technikou, která je na současné vědeckotechnické úrovni a stavem řízení a velení, které v tomto procesu kvalitativně zaostalo a zůstalo v podstatě na úrovni druhé světové války. Snaha o překonání tohoto rozporu vedla k velmi plodné součinnosti vědeckých pracovníků vojenskotechnického úseku s pracovníky vojenskovo-vedeckými. Tato aktivita ve vojenskoteoretické práci vedla velení k velmi konkrétním a praktickým závěrům v rozpracování modelu řízení a velení, které tvoří důležitou součást naší vojenské doktríny.

Vojenská doktrína má však nejen stránky vojenskou a technickou, ale i sociálně politickou. Přitom vojenskotechnická stránka vojenské doktríny je sociálně politické nutně podřízena. Vztah těchto dvou stránek vojenské doktríny odráží působení základního zákona války, jehož podstatu vyjádřil Lenin, když ve svých poznámkách ke knize Clausewitz „O válce“ napsal, že „... charakter politického cíle má rozhodující vliv na vedení války...“. Jinými slovy — **politický obsah války určuje cíle ozbrojeného násilí v ní**.

Diskuse o československé vojenské doktríně, která v minulém roce probíhala na stránkách našich armádních teoretických časopisů ukázala, že právě problematika sociálně politické stránky vojen-

ské doktríny je u nás rozpracována nedostatečně. Tuto skutečnost jsme ostatně velmi intenzivně pocítovali na celozemské konferenci k otázkám řízení a velení i na velitelských shromážděních, jejichž cílem bylo seznámit vedoucí pracovníky s výsledky práce armádních vědeckých pracovišť, které připravovaly model řízení a velení v našich ozbrojených silách.

Zde mají vůči armádě velký dluh společenské vědy. Vákuum, které vzniklo v důsledku zaostávání společenských věd v teoretickém zkoumání problematiky politického vedení ozbrojených sil a řízení a velení v armádě, nutně vyvolává nejistotu a někdy i přímo obavy, zda poznatky a závěry, opírající se jen o výsledky technických věd a vojenské vědy, jsou optimální vzhledem k tomu, že jde o řízení a velení v socialistické armádě.

Tato jednostrannost, způsobená zaostáváním společenských věd, měla nutně nedobrý účinek ideologický. Vyvolává totiž představu o nemohoucnosti společenských věd a konkrétně marxismu-leninismu tváří v tvář problémům, které již dávno a v praxi dozrály k řešení.

Ke zvýšení stranického vlivu na řešení těchto otázek dalo impuls lednové plénum ÚV KSČ z roku 1965. Zdůraznilo nutnost zvědčtit celý proces vytváření a uskutečňování politiky strany a podtrhlo v této souvislosti úlohu a odpovědnost společenskovo-vedeckých pracovišť. Na VPA KG bylo zřízeno pracoviště teorie řízení se zaměřením na sociálně politickou a psychologickou problematiku řízení a velení v armádě. Již několikaměsíční práce přinesla pozitivní výsledky. Mám na mysli především strukturně funkcionální analýzu stranickopolitického aparátu. Současně se ukázalo, že **teorie řízení skýtá jen omezené možnosti k rozpracování otázek a úkolů, které před stranu vytyčilo lednové plénum**. Bez zapojení celé společenskovo-vední fronty v potřebném rozsahu do řešení otázek prohloubení vedoucí úlohy strany, politického vedení, řízení a velení v ozbrojených silách a v celém obranném systému, hrozí nebezpečí obdobné jednostrannosti, která se projevuje ve výzkumu praktických otázek velení.

Výrazným krokem vpřed k zainteresování a cílevědomému usměrnění společenskovo-vední fronty v armádě do rozpracování základů vojenské politiky strany bylo symposium k rozvoji společenských věd v armádě. V jeho přípravě bylo využito nejen pozitivních výsledků práce na aplikaci lednového pléna, ale byla vyvozena i správná poučení z určitých chyb a nedostatků, které se projeví především

v metodickém přístupu k řešení vytyčených úkolů. Projevilo se to zejména v koncipování vědeckovýzkumného úkolu „Strana“, i když právě u tohoto úkolu je na místě požadavek zvýraznit orientaci na ty otázky, v nichž se projevuje specifika práce strany v armádě a práce strany ve válečných podmínkách.

Důležitým předpokladem jak pro objektivizaci procesů řízení a velení, tak i pro celkové zvědečnění tvorby a realizace vojenské politiky strany bude cílevědomá koordinace úsilí při řešení výzkumného úkolu — „Strana“ s interdisciplinárním výzkumem sociálních a lidských důsledků vědeckotechnické revoluce ve vojenství, jakož i s výzkumem vojenských aspektů mezinárodních vztahů.

Rozhodující význam má vypracování dlouhodobého výhledu jednotlivých společenských věd v armádě z hlediska perspektivních potřeb vývoje ozbrojených sil a celého branného systému našeho státu. Uvědomujeme-li si, že na vojenském vědě v první řadě závisí (pomineme-li jiné faktory objektivní povahy), zda se budou naše ozbrojené síly a branný systém rozvíjet v souladu se soudobým vojenstvím je nutné podtrhnout i další skutečnost, že **totož základem politického vedení armády stranou je marxisticko-leninská teorie cílevědomě a soustavně rozvíjená vzhledem ke společenskému poslání ozbrojených sil a ke specifitě jejich výstavby.** Tato teorie, marxisticko-leninské učení o válce a armádě, je totiž teorií politiky strany v ozbrojených silách. Podněcuje teoretické myšlení důstojníků a pomáhá probojovávat progresivní tendence ve vědě i v praxi a vede velitele a politické pracovníky k využívání objektivních předností socialistické armády jak v podmínkách mírové přípravy, tak i v ozbrojeném zápase.

Tato orientace vědeckovýzkumné práce v oblasti společenských věd vytváří předpoklady, aby výukou společenských věd a vojenské vědy, prohloubením jejich teoreticko-metodologické stránky, byl u velitelských a stranickopolitických kádřů naší armády cílevědomě vytvářen **vědecký světový názor na vojenství.** Mimořádně významné místo připadá marxistické filosofii, zejména analýze filosofických otázek

války, dějinám vojenského umění a zvláště obecné teorii vojenské vědy. Důležitou metodou je přitom kritická marxistická analýza vojenských doktrín předních imperialistických států i kritické teoretické překonání vojenské doktríny předmnichovské Československé republiky. Vyzbrojování našich důstojníků vědeckým světovým názorem ve vojenství je důležitým předpokladem prohlubování ideové politického vlivu strany na celý život ozbrojených sil.

Vzrůstající úloha vědy v rozvoji soudobého vojenství zdůrazňuje nutnost maximálního sepeřít vědecké práce s učebním procesem a přípravou kádřů. Tento princip je třeba ještě plně docenit. **Vždyt prohloubení poznávací a přetvářecí role strany je podmíněno nejen tím, jak budou vědeckovýzkumnou prací vytvářeny nezbytné podmínky a předpoklady pro zvědečnění řídicí činnosti stranických orgánů a orgánů velení ale i tím, jak budou připraveny kádry v ozbrojených silách.** Bez splnění této podmínky zůstala by linie, opírající se o vědecky ověřené závěry a uskutečňovaná v podmínkách optimálního modelu řízení, nutně jen na papíře. To je jedna stránka věci. Nelze však pominout ani to, že prostřednictvím diplomových a rigorózních prací i prostřednictvím výuky se do teoretické a vědeckovýzkumné práce při řešení problémů práce strany v ozbrojených silách a v obranném systému, se zapojí stovky politických pracovníků. To dá mocný, dosud nedocenený, impuls teoretické práci na všech stupních politického aparátu.

Význam vědeckého potenciálu jakožto činitele, jehož cílevědomě rozvíjení a efektivní využívání v podstatné míře určuje úroveň naší připravenosti k obraně v podmínkách raketové jaderné války, staví velmi naléhavě na pořad dne otázku vědeckého řízení vědy. Vždyt správně fungující, na vědě založený systém řízení vědy v armádě je podmínkou vypracování dlouhodobého výhledu jednotlivých vědních oborů i vypracování samotné klasifikace věd z hlediska potřeb ozbrojených sil a obranného systému. To je jeden z klíčových úkolů na jehož vyřešení by se v současné době mělo soustředit úsilí orgánů řízení i vědeckopedagogických pracovišť.